

i v takom prípade je československá vláda pripravená začať rokovania o výmene a rada prijíma návrh maďarskej vlády vytvoriť pre tento účel osobitnú komisiu. Z československej strany za predsedu tejto komisie bude menovaný pán Štefan Janšák, vedúci Úradu verejných prác na Slovensku.

Pán minister, ráčte prijať ubezpečenie o mojej hlbokoj úcte.

Československý vyslanec

AMZV ČR, PrS, kart., 65, f. 6, č. 171 071. Odpis, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 45.

² Pozri dok. č. 53.

59

1. december 1938, Budapešť.

Vyhlasenie maďarskej delegácie o vyhostovaní obyvateľov Podkarpatskej Rusi česko-slovenskými orgánmi a o riešení problému bývalých českých a slovenských kolonistov na odstúpenom území.

A. Sous-Commission des Réclamation

Comme il a été déjà exprimé à maintes reprises le Gouvernement hongrois considère injustifiées, non motivées et, par conséquent, inadmissables les mesures, qui par les autorités tchécoslovaques ont été prises récemment contre les habitants des territoires n'ayant subi aucun changement de souveraineté à la suite de la Décision arbitrale de Vienne. Ces mesures doivent provoquer en Hongrie un ressentiment d'autant plus vif, qu'elles sont dirigées même contre une population, dont les ancêtres ont habité ces territoires depuis des siècles.

Le Gouvernement hongrois insiste donc, à ce que ces mesures soient arrêtées immédiatement et que des dispositions soient prises en vue du rétablissement du statu quo.

A. Subkomisia pre sťažnosti

Ako maďarská vláda už niekoľkokrát vyhlásila, považuje za neoprávnené, bezdôvodné a v dôsledku toho aj za neprípustné opatrenia, ktoré nedávno prijali československé orgány voči obyvateľom na území, kde v dôsledku arbitrážneho rozhodnutia vo Viedni nenastala zmena zvrchovanosti. Tieto opatrenia vyvolali v Maďarsku o to silnejšie pocity trpkosti, že smerovali proti obyvateľom, ktorých predkovia už po stáročia obývajú toto teritórium.

Preto maďarská vláda trvá na okamžitom zastavení uplatňovania týchto opatrení a na prijatí rozhodnutí, ktoré by obnovili predchádzajúce *status quo*.

B. Sous-Commission des Réclamation

En ce qui concerne le traitement des colons tchécoslovaques trouvés sur les territoires réannexés à la Hongrie en vertu de la Décision arbitrale, la Délégation hongroise a l'honneur de préciser le point de vue du Gouvernement hongrois comme il suit:

1. En ce qui concerne les colons qui, à la suite des mesures prises par les autorités hongroises, ou de leur propre gré, ont déjà quitté le territoire de la Hongrie, le Gouvernement hongrois, pour la nature des choses, n'est pas à même d'admettre le principe de leur retour à leurs anciens domiciles sauf des cas tout à fait exceptionnels.¹

2. Les colons qui ont déjà quitté la Hongrie pourront rentrer pour un bref délai à leurs anciens domiciles, à fin d'emporter leur mobilier, cheptel et outillage agricole, conformément à la proposition déjà faite par la Délégation hongroise. Les détails de cette opération seront établis d'un commun accord entre les deux délégations. La question de l'exportation de l'argent en espèces et des titres possédés par les colons devra faire l'objet d'arrangements spéciaux.

Pour ce qui concerne les colons qui se trouvent encore en Hongrie, le Gouvernement hongrois se réserve la faculté de les éloigner par mesures administratives à prendre individuellement. A ces personnes la possibilité sera assurée d'emporter avec eux leur mobilier, cheptel et outillage agricole, sous réserve des arrangements spéciaux à intervenir quant à l'exportation de la monnaie en espèces et des titres qu'ils possèdent. Des délais convenables seront fixés pour les repatriements.

3. En ce qui concerne les dommages éventuels subis par certains colons à la suite de la perte ou de la détérioration de leurs biens meubles, la Délégation hongroise maintient ses propositions antérieures visant la constatation de ces dommages, dans des conditions à établir, par un commun accord entre les deux Délégations, ainsi que possibilité de négociations en vue de l'indemnisation des colons dans le cadre de décomptes futurs.

4. Le Gouvernement hongrois est prêt à entrer en négociations avec le Gouvernement tchécoslovaque en ce qui concerne les conséquences juridiques éventuelles de la dépossession des colons².

Le Gouvernement hongrois est d'avis que les négociations ainsi proposées ne devraient pas se limiter à la seule question des colons, mais, elles devraient embrasser, dans un cadre plus large, toute la question du traitement réciproque des biens droits et intérêts de des ressortissants des deux Pays.³

B. Subkomisia pre s'ťažnosti

Pokiaľ ide o zaobchádzanie s československými kolonistami nachádzajúcimi sa na území znova pripojenom k Maďarsku v dôsledku arbitrážneho rozhodnutia vo Viedni, maďarská delegácia má tú česť upresniť stanovisko maďarskej vlády nasledovne:

1. Pokiaľ ide o kolonistov, ktorí opustili územie Maďarska v dôsledku opatrení prijatých maďarskými orgánmi alebo z vlastnej vôle, maďarská vláda okrem výnimočných prípadov, prirodzene, nedovolí ich návrat do bývalého bydliska.¹

2. Kolonisti, ktorí už opustili Maďarsko, sa budú môcť na krátky čas vrátiť do svojho bývalého bydliska, aby si v zmysle návrhu, ktorý ponúka maďarská delegácia, odviezli svoj hnuťelný majetok, statok a poľnohospodárske náradie. Podrobnosti tejto operácie stanovia obidve delegácie na základe spoločnej dohody. Otázka vyvezenia finančnej hotovosti a cenných papierov sa bude riešiť osobitným spôsobom.

Pokiaľ ide o kolonistov, ktorí sa ešte nachádzajú v Maďarsku, maďarská vláda si vyhradzuje právo na ich odsun na základe individuálnych administratívnych opatrení. Týmto osobám umožní odviezť si so sebou svoj hnuťelný majetok, statok a poľnohospodárske náradie s výhradou osobitných intervenčných opatrení vo veci vývozu finančnej hotovosti a cenných papierov, ktoré vlastní.

3. Pokiaľ ide o škody, ktoré niektorí osadníci utrpeli v dôsledku straty alebo zničenia ich hnuťelného majetku, maďarská delegácia trvá na svojich predchádzajúcich návrhoch vzťahujúcich sa na zisťovanie príslušných škôd podľa podmienok, ktoré na základe spoločnej dohody určia obidve delegácie a rovnako sa to bude týkať rokovani o odškodnení kolonistov v rámci budúceho vyúčtovania.

4. Maďarská vláda je pripravená začať rokovať s československou vládou vo veci prípadných právnych dôsledkov vyvlastnenia kolonistov².

Maďarská vláda zastáva názor, že navrhnuté rokovania sa nemusia obmedziť len na otázku kolonistov, ale mohli by v širšom rozsahu zahrnúť celý problém usporiadania práv a záujmov občanov oboch krajín na princípe reciprocity.³

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 171 412/VI-4/38. Kópia, strojopis.

¹P. Fíša k 1. bodu hlásil, že P. Sebestyén mu dôverne povedal, že „pojem *sauf des cas tout à fait exceptionnels* bude vykládan veľmi liberálne a konciliantné“. – Telefónická správa o rokovaní 1. 12. 1938. – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 171 412/VI-4/38.

Na margo príčin maďarského obratu v otázke kolonistov ministerský radca B. Dirlam uviedol, že „z rozhovoru s páňom ministrom Teplanským (ktorý energicky prohlásil Telekimu, že uvede v činnosť sankce proti maďarským príslušníkom, neprestane-li pronásledování a nebude-li dána řádná náhrada za náš zemědělský majetek a výslovně to řekl i vyslanec v Maďarsku), jsem vytušil, že Maďaři sami požádali o jednání“. – Správa B. Dirlama z rokovania s maďarskou delegáciou v Bratislave 8. 12. 1938. – AMZV ČR, PrS, kart. 61, f. bez, č. 177 178/VI-4/38.

²Česko-slovenská delegácia hodnotila maďarské vyhlásenie o kolonistoch ako obrat v smalom postoji maďarskej vlády, ktorý bude mať pozitívny vplyv na ďalšie rokovanie o probléme. Na záver sa v hlásení česko-slovenskej delegácie uvádza: „Z toho všeho vyplývá, což bylo zjištěno obapolně ostatně dohodou v právní zasedání, že je nezbytné nutno, aby s okamžitou platností a až do případného odvolání obě sčastné vlády zastavily všechny retorsní opatření, vzájemně vypuzování a vyhošťování obapolných příslušníků, leč v případech trestního a policejního stíhání. Čsl. delegace proto prosí, aby ministerstvo zahraničních věcí okamžitě vstoupilo ve styk s vládami v Bratislavě a Chustu za tím účelem, aby vypovídání a vyhošťování lidí z území Slovenska a Podkarpatské Rusi bylo zastaveno a tím stvořeno ovzduší pro smířlivé a rychle vyřešení všech otázek s prováděním vídeňského rozhodého výroku spojených.“ Správa z rokovania s maďarskou delegáciou 1. 12. 1938. – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 171 412/VI-4/38.

³V maďarskom zázname z rokovania sťažnostnej komisie 1. 12. 1938 sa uvádza: „Maďarská vláda v záujme priaznivého rokovania v otázke kolonistov zaujíma veľmi konciliantné stanovisko. Z toho dôvodu maďarská delegácia očakáva a dúfa, že československá strana vyvodí z toho dôsledky v celom rozsahu a najmä na maďarskú žiadosť zastaví ďalšie vyhostovanie a postará sa, aby sa už vyhostení jedinci mohli skoro vrátiť. Keďže československá strana žiadala zastavenie ďalšieho vyhostovania kolonistov, maďarská delegácia podľa obdržaných inštrukcií a pri splnení jej dvoch podmienok, dala k tomu svoj bezvýhradný súhlas. Na záver vyslanec Kobr vyhlásil, že vo veci zastavenia vyhostovania a návratu už vyhostených hneď naviaže kontakt s Bratislavou a Chustom. Podľa môjho dojmu československá delegácia konciliantný maďarský postoj prijala s úľavou. Avšak dovtedy, kým si budeme môcť vytvoriť obraz o plnení sľubov československej delegácie, je potrebné pre každý prípad dočasne prerušiť vyhostovanie kolonistov. Za tým účelom sa maďarská delegácia skontaktuje s veliteľom občianskej skupiny pri generálnom štábe.“ – ZM HŮ SAV, FMMZV, inv. č. 2239, K – 53, Küm. pol. 1938-7/7-4199. Záznam P. Sebestyéna z rokovania sťažnostnej komisie 1. 12. 1938.

1. december 1938, Budapešť.

Nóta česko-slovenskej delegácie so zoznamom vyhostených slovenských a českých kolonistov z odstúpeného teritória.

*Sou-Commission des Réclamation
Note*

La Délégation Tchéco-Slovaque pour l'exécution de la Décision arbitrale de Vienne a l'honneur de remettre ci-incluse la seconde liste des colons tchéco-slovaques expulsés du territoire cédé à la Hongrie.

La Délégation Tchéco-Slovaque se permet de proposer que leurs cas soient examinés en vue